

LIETUVOS RESPUBLIKOS SEIMO KONTROLIERIUS

PAŽYMA DĖL X SKUNDO PRIEŠ LIETUVOS BANKĄ

2016-04-14 Nr.4D-2016/1-119
Vilnius

I. SKUNDO ESMĖ

1. Lietuvos Respublikos Seimo kontrolierius gavo X (toliau vadinama – Pareiškėja) skundą dėl Lietuvos banko darbuotojų veiksmų (neveikimo) nagrinėjant skundą dėl AB A banko (toliau vadinama ir – Bankas) veiklos (toliau vadinama – Skundas).

2. Pareiškėja Skunde nurodo:

2.1. „[...] Nuo pat gimimo sūnų auginu viena“ (šios ir kitų citatų kalba netaisyta);

2.2. „2010-09-22 Jonišchio rajono apylinkės teismas (toliau vadinama – Teismas) priėmė nutartį civilinėje byloje Nr. [...] (toliau vadinama – Nutartis) dėl priteistų lėšų nepilnamečiui vaikui išlaikyti dydžio pakeitimo ir mano vaiko tėvui buvo priteista kas mėnesį mokėti po 400,00 Lt iki vaiko pilnametystės. Pagal aukščiau minėtą Nutartį vaiko tėvo įmokos turi būti pervedamos į vaiko sąskaitą banke, šiuo atveju AB A banką (toliau vadinama – Bankas), ir aš buvau Teismo paskirta vaikui išlaikymui skirtų lėšų tvarkytoja uzufukto teisėmis“;

2.3. „Vaiko tėvas [...] paskirtą Teismo pinigų sumą tvarkingai vedė į mano sūnaus [...] sąskaitą Banke, o aš man paskirta uzufukto teise – ėmiau šias lėšas iš sąskaitos ir naudoju išskirtinai vaiko poreikiams tenkinti. Dėl pinigų ėmimo iš vaiko sąskaitos nekildavo jokių problemų, tačiau 2015 m. balandžio mėnesį Banko Jonišchio filialo darbuotojai pareiškė, kad imti pinigų iš sąskaitos negaliu, nes neturiu Teismo leidimo. Nesupratusi tokio darbuotojų paaiškinimo, nuvykau į Šiaulius ir ten esančiame Banke nusiėmiau pinigus be jokių trukdžių“;

2.4. „2015-04-28 kreipiausi į Banką prašydama išaiškinti susidariusią situaciją ir 2015-04-30 Banko pretenzijų nagrinėjimo skyrius (toliau vadinama – Skyrius) pateikė raštą Nr. 02.08.04-9714 (toliau vadinama – Raštas), kuriame cituojamas LR civilinio kodekso (toliau vadinama – CK) 3.188 straipsnio 1 dalies 6 punktas ir mano lėšų paėmimą išskirtinai vaiko reikmėms tenkinti Bankas traktuoja kaip **investiciją, kuriai reikia Teismo leidimo**. Tame pačiame Rašte Skyrius nurodo, kad padėti vaikui lėšas į jo sąskaitą Teismo leidimo nereikia, tačiau imti pinigus investicijoms, paskolai – reikia Teismo leidimo. Kaip jau minėjau, pinigai iš vaiko sąskaitos buvo imami išskirtinai jo reikmėms tenkinti“;

2.5. „**2015-11-25 kreipiausi į Lietuvos banką, prašydama išaiškinti šią situaciją, įvertinti Banko veiksmus.** 2015-12-23 Lietuvos banko priežiūros tarnybos Finansinių paslaugų ir rinkų priežiūros departamento rašte Nr. S 2015/(21.14-2101)-12-5584 man buvo paaiškinta, kad Lietuvos bankas negali tinkamai įvertinti Banko veiksmų pagrįstumą arba padaryti išvadų dėl Bankui nustatytų pareigų tinkamo vykdymo. Lietuvos bankas neatliko jokio tyrimo, nors šis bankas privalo kontroliuoti Lietuvos bankų veiklą. Keista, kad nei Bankas, nei juo labiau Lietuvos bankas nepateikia savo raštuose informacijos apie galimybę skųsti pateiktus atsakymus.“

3. Pareiškėja prašo Seimo kontrolierių: „išaiškinti ir raštu man pateikti atsakymą, ar aš,

Lietuvos Respublikos pilietė, galiu paimti iš mano sūnaus sąskaitos Banke, Teismo Nutartyje man suteikta uzufukto teise, pinigus, kuriuos panaudoju vaiko poreikiams tenkinti. [...] išsiaiškinti, ar minėto Banko darbuotojai neviršijo savo įgaliojimų. Taip pat nesuprantu, ar bankai yra kontroliuojami, ar jie tiria piliečių nusiskundimus, ar vadovaujasi LR Konstitucija ir kitais LR įstatymais. [...] ištirti šį atvejį, nustatyti galimus pažeidimus ir pateikti atsakymą raštu.“

4. Iš kartu su skundu Seimo kontrolieriui pateiktų dokumentų nustatyta:

4.1. *Bankas 2015-04-30 raštu Pareiškėjai* atsakė:

„[...] paaiškiname, kad, jeigu tėvai kreipiasi į banką dėl piniginių lėšų išmokėjimo ar pervedimo iš sąskaitos, kuri priklauso nepilnamečiui asmeniui, jie privalo pateikti išankstinį teismo leidimą šiam veiksmui atlikti, jeigu išmokama ar pervedama suma viršija 10 minimalių darbo užmokesčių dydį. Jeigu lėšos išmokamos ar pervedamos per kelis kartus, tai išankstinis teismo leidimas būtinas nuo to karto, kuomet susidaro bendra suma, viršijanti 10 minimalių darbo užmokesčių dydžių. Atlikus išmokėjimą ar pervedimą pagal gautą išankstinį teismo leidimą, pirmiau įvardyta suma pradedama skaičiuoti iš naujo.

[...] norėdama disponuoti didesne pinigų suma negu 10 minimalių darbo užmokesčių iš sūnaus [...] vardu atidarytos banko sąskaitos, turite pateikti teismo leidimą.

[...] A bankas vadovaujasi Lietuvos Aukščiausiojo Teismo senato 2003-06-20 Nutarimu Nr. 41, kuriuo patvirtinta Lietuvos Respublikos teismų praktikos, nagrinėjant bylas dėl teismo leidimų išdavimo pagal Civilinio proceso kodekso XXXIX skyriaus taisykles, apibendrinimo apžvalga [...].

Paaiškiname, kad bankas nėra įgaliotas analizuoti ir vertinti, kam naudojamos vaiko lėšos ir kokia jų kilmė, būtent teismas, svarstydamas, ar išduoti leidimą, turi išsiaiškinti ir nuspręsti, ar vaiko lėšų panaudojimas nurodytais tikslais atitinka vaiko interesus.“

4.2. *Lietuvos banko Priežiūros tarnybos Finansinių paslaugų ir rinkų priežiūros departamentas* (toliau vadinama – Lietuvos banko Departamentas) *Pareiškėjai 2015-12-23 raštu atsakė:*

„[...] vadovaujantis Lietuvos banko veiklą reglamentuojančiais įstatymais, Lietuvos bankas neįgaliotas oficialiai aiškinti CK, todėl Jūsų rašte keliamais klausimais pateikiame tik savo nuomonę. Taip pat atkreipiame dėmesį, kad iš Jūsų pateiktos informacijos nėra galimybių tinkamai įvertinti Banko veiksmų pagrįstumą arba padaryti išvadų dėl bankui nustatytų pareigų tinkamo vykdymo.

CK 6.915 straipsnyje nurodyta, kad asmenų, turinčių teisę kliento vardu disponuoti banko sąskaitoje esančiomis lėšomis, teisės patvirtinamos įstatyme ar kitame teisės akte ir banko sąskaitos sutartyje numatytais dokumentais, kurie nustatyta tvarka turi būti pateikti bankui. Sandorius susijusius su nepilnamečio vaiko turtu reglamentuoja CK 3.188 straipsnis. CK 3.188 straipsnio 1 dalies 1 punkte nurodyta, kad be išankstinio teismo leidimo tėvai neturi teisės perleisti, įkeisti savo nepilnamečių vaikų turtą ar kitaip suvaržyti teises į jį; nepilnamečių vaikų vardu sudaryti paskolos sutartį, jeigu sutarties suma viršija keturių minimalių algų dydį (5 punktas); investuoti nepilnamečių vaikų pinigines lėšas, jeigu jų suma viršija dešimties minimalių mėnesinių algų dydį (6 punktas).

Bankas 2015-04-30 pateiktame atsakyme nurodo, kad atsisakymą išmokėti pinigines lėšas iš nepilnamečio vaiko banko sąskaitos grindžia minėtomis CK 3.188 straipsnio nuostatomis. Bankas pažymėjo, kad, norint disponuoti didesne pinigų suma nei 10 minimalių darbo užmokesčių iš nepilnamečio vaiko banko sąskaitos, reikia Bankui pateikti išankstinį teismo leidimą. Atsižvelgiant į aukščiau minėtas įstatymo nuostatas, Bankas turi teisę prašyti išankstinio teismo leidimo išduoti tėvams jų nepilnamečiui vaikui priklausančias pinigines lėšas iš jo banko sąskaitos, esant CK 3.188 straipsnyje nustatytoms sąlygoms.“

II. TYRIMAS IR IŠVADOS

5. Seimo kontrolierius, siekdamas išsiaiškinti Pareiškėjos nurodytas aplinkybes, kreipėsi į

Lietuvos banką, Lietuvos Respublikos teisingumo ministeriją (toliau vadinama – Ministerija), prašydamas pateikti paaiškinimus dėl skundo teiginių bei atsakyti į Seimo kontrolieriaus klausimus.

Skundo tyrimui reikšmingos aplinkybės

6. Lietuvos bankas Seimo kontrolieriui pateikė informaciją, paaiškinimus, dokumentus, iš kurių nustatyta:

6.1. „Lietuvos bankas 2015-11-25 gavo Pareiškėjos 2015-11-20 skundą dėl banko veiksmų pagrįstumo. Pareiškėja [...] prašė išaiškinti ir pateikti atsakymą, „ar aš, būdama Lietuvos Respublikos pilietė, galiu paimti iš mano sūnaus sąskaitos Banke, teismo nutartyje, man suteikta uzufukto teise, pinigus, kuriuos panaudoju vaiko poreikiams tenkinti.“ Taip pat Pareiškėja Lietuvos banko prašė išaiškinti, ar Banko darbuotojai neviršijo savo įgaliojimų, prašydami jos pateikti teismo leidimą išduoti prašomą piniginių lėšų sumą iš vaiko banko sąskaitos.

6.2. „Kaip nurodė Pareiškėja savo skunde, 2015 m. balandžio mėnesį kreipėsi į Banką dėl piniginių lėšų iš jos nepilnamečio vaiko banko sąskaitos išdavimo ir Banko Joniškio filialo darbuotojai Pareiškėjos paprašė pateikti teismo leidimą disponuoti prašoma piniginių lėšų suma iš vaiko banko sąskaitos. [...] ji 2015-04-28 kreipėsi į Banką su oficialiu raštu, prašydama paaiškinti minėtą situaciją. 2015-04-30 Bankas pateikė atsakymą Nr. 02.08.04-9714 į Pareiškėjos pretenziją, remdamasis Lietuvos Respublikos civilinio kodekso 3.188 straipsnio nuostatomis ir Lietuvos Aukščiausiojo Teismo praktika, nurodydamas, kad, jeigu tėvai kreipiasi į banką dėl piniginių lėšų išmokėjimo ar pervedimo iš sąskaitos, kuri priklauso nepilnamečiam asmeniui, jie privalo pateikti išankstinį teismo leidimą šiam veiksmui atlikti, jeigu išmokama ar pervedama suma viršija 10 minimalių darbo užmokesčių dydžių. Atlikus išmokėjimą ar pervedimą pagal gautą išankstinį teismo leidimą, pirmiau įvardyta suma pradedama skaičiuoti iš naujo.“

6.3. „2015-12-23 Lietuvos bankas, įvertinęs Pareiškėjos pateiktuose dokumentuose nurodytas aplinkybes ir atsižvelgdamas į Pareiškėjos suformuluoto reikalavimo turinį, pateikė Pareiškėjai savo nuomonę (vertinimą) dėl jos prašomų išaiškinti Civilinio kodekso nuostatų taikymo. Lietuvos banko rašte Pareiškėjai pateikta nuomonė (vertinimas) remiasi Civilinio kodekso 3.188 straipsniu, kuris reglamentuoja sandorių, susijusių su nepilnamečio vaiko turtu, sudarymo tvarką. Minėtame straipsnyje išvardytos rūšys sandorių, kuriuos nepilnamečio vaiko tėvai gali sudaryti tik teismo leidimu — tai yra: 1) perleisti, įkeisti savo nepilnamečių vaikų turtą ar kitaip suvaržyti teises į jį; 2) savo nepilnamečių vaikų vardu priimti ar atsisakyti priimti palikimą; 3) sudaryti nepilnamečių vaikų turto nuomos sutartį ilgesniam nei penkerių metų terminui; 4) nepilnamečių vaikų vardu sudaryti arbitražinį susitarimą; 5) nepilnamečių vaikų vardu sudaryti paskolos sutartį, jeigu sutarties suma viršija keturių minimalių algų dydį; 6) investuoti nepilnamečių vaikų pinigines lėšas, jeigu jų suma viršija dešimties minimalių mėnesinių algų dydį. Civilinio kodekso 3.186 straipsnio 1 dalyje nustatyta nepilnamečių vaikų tėvams pareiga tvarkyti savo nepilnamečių vaikų turtą išimtinai vaikų interesais. Kaip matyti iš minėtų teisės aktų nuostatų, teisė įvertinti, ar sandoris, susijęs su nepilnamečio vaiko turtu, atitiks vaiko interesus, ir teisė išduoti leidimą sudaryti šį sandorį yra suteikta išimtinai tik teismui.“

6.4. „Remdamasis minėtomis Civilinio kodekso nuostatomis, Lietuvos bankas pateikė Pareiškėjai atsakymą, kad, Lietuvos banko nuomone, bankas turi teisę prašyti išankstinio teismo leidimo išduoti tėvams jų nepilnamečiui vaikui priklausančias pinigines lėšas iš jo banko sąskaitos, esant Civilinio kodekso 3.188 straipsnyje nustatytoms sąlygoms.“

6.5. „Lietuvos banko valdybos 2014-05-08 nutarimu Nr. 03-76 patvirtintų Asmenų prašymų, skundų, pranešimų nagrinėjimo ir asmenų aptarnavimo Lietuvos banke taisyklių 4 punkte nustatyta, kad, nagrinėdami prašymus, skundus ir pranešimus, tarnautojai privalo vadovautis turinio prieš formą viršenybės (sprendžiant dėl Lietuvos bankui pateikto dokumento turi būti atsižvelgiama ne į dokumento pavadinimą, formalią jo išraišką, bet į dokumento turinį), pagarbos žmogaus teisėms, teisingumo, sąžiningumo ir protingumo, taip pat įstatymo viršenybės, teisėtumo, objektyvumo, proporcingumo, nepiktnaudžiavimo valdžia, efektyvumo principais, o teikdami

asmenims informaciją – ir informacijos išsamumo bei tikslumo principais. Pareiškėjos kreipimasis į Lietuvos banką pavadintas skundu, tačiau jame keliamo reikalavimo Lietuvos bankui turinys iš esmės yra prašymas paaiškinti Civilinio kodekso nuostatų, susijusių su teismo leidimo išdavimu, siekiant disponuoti pinigėmis lėšomis iš vaiko banko sąskaitos, taikymą. Atsižvelgdamas į Pareiškėjos prašymo turinį ir remdamasis turinio prieš formą viršenybės principu, Lietuvos bankas įvertino Pareiškėjos pateiktus dokumentus, nurodytas aplinkybes, Pareiškėjos skunde suformuluoto reikalavimo turinį ir pateikė Pareiškėjai Lietuvos banko nuomonę dėl jos kreipimesi prašomų išaiškinti Civilinio kodekso nuostatų taikymo.“

6.6. „Lietuvos bankas nėra teisės aktų įgaliojtas aiškinti Civilinio kodekso nuostatas, todėl Lietuvos banko atsakyme Pareiškėjai buvo pažymėta, kad jame pateikiama tik Lietuvos banko nuomonė, o ne oficialus Civilinio kodekso aiškinimas. [...]“

6.7. „[...] Lietuvos bankas [...] įvertino, kad Pareiškėjos skunde nebuvo nurodyta, kad ji dėl komercinio banko veiksmų patyrė nuostolių, kurie galėtų būti atlyginami Lietuvos banke išnagrinėjus Pareiškėjos ir komercinio banko ginčą Lietuvos banko 47 straipsnyje nustatyta tvarka, taip pat Pareiškėjos skundas neatitiko kitų Lietuvos banko valdybos 2012-01-26 nutarimu Nr. 03-23 (2016-01-28 nutarimo redakcija) patvirtintose Vartotojų ir finansų rinkos dalyvių ginčų neteisminio sprendimo procedūros Lietuvos banke taisyklėse (toliau vadinama – Taisyklės) įtvirtintų prašymui dėl ginčo nagrinėjimo keliamų reikalavimų, todėl Pareiškėjos prašymas nebuvo kvalifikuotas kaip kreipimasis į Lietuvos banką nagrinėti vartojimo ginčą.

Lietuvos bankas, [...] atsižvelgdamas į tai, kad Banko pozicija jau buvo išdėstyta atsakyme į Pareiškėjos pretenziją, pakartotinai nesikreipė į komercinį banką, o atliko Pareiškėjos pateiktos informacijos, esamo teisinio reglamentavimo bei teismų praktikos analizę ir suformulavo motyvuotą nuomonę (vertinimą) dėl Pareiškėjos prašomų paaiškinti Civilinio kodekso nuostatų.“

6.8. „Lietuvos banko įstatymo 8 straipsnio 2 dalies 2 punkte nustatyta, kad Lietuvos bankas atlieka finansų rinkos priežiūrą, o šio įstatymo 42 straipsnio 3 dalies 3 punkte nurodyta, kad Lietuvos bankas, atlikdamas finansų rinkos priežiūrą, turi teisę inspektuoti (tikrinti) prižiūrimus finansų rinkos dalyvius, o įstatymuose nustatytais atvejais – ir kitus asmenis. [...] Lietuvos bankui teisės aktais nėra suteikta bendra kompetencija prižiūrėti (kartu tikrinti ir taikyti poveikio priemones), ar prižiūrimi finansų rinkos dalyviai, įskaitant ir komercinius bankus, laikosi bendrų civilinius teisinius santykius reguliuojančių teisės aktų nuostatų. Taip pat pažymėtina, kad Civilinio kodekso nuostatos, įskaitant ir Civilinio kodekso 3.188 straipsnį, nelaikomos ir neturėtų būti laikomos imperatyviomis teisės normomis, kurių laikymosi priežiūrą atlieka Lietuvos bankas.“

6.9. „Lietuvos bankas, vadovaudamasis Lietuvos banko įstatymo 47 straipsnio, Lietuvos Respublikos vartotojų teisių apsaugos įstatymo ir Taisyklių nuostatomis, ne teismo tvarka nagrinėja vartotojų ir finansų rinkos dalyvių ginčus. Taisyklių 5 punkte nustatyta, kad Lietuvos bankas nagrinėja vartotojų ir draudimo, finansinių paslaugų, papildomų investicinių paslaugų teikėjų ir (arba) tarpusavio skolinimo platformos operatorių ginčus, kylančius iš finansinių, papildomų investicinių paslaugų teikimo ir (arba) tarpusavio skolinimo platformos operatoriaus vykdomos veiklos, taip pat iš draudimo paslaugų sutarties arba susijusių su ja, jeigu šiai sutarčiai taikytina Lietuvos Respublikos teisė. [...]. Iš Pareiškėjos pateiktų dokumentų ir keliamo reikalavimo turinio matyti, kad Pareiškėjos ir Banko nesutarimas kilo ne dėl fakto ar teisės, o dėl Civilinio kodekso nuostatų dėl teismo leidimo išdavimo, siekiant disponuoti pinigėmis lėšomis iš vaiko banko sąskaitos, taikymo aiškinimo. Pažymėtina, kad civilinis ginčas, kurį Lietuvos banke būtų galima nagrinėti pagal minėtuose teisės aktuose nustatytą vartotojų ir finansų rinkos dalyvių ginčų nagrinėjimo Lietuvos banke procedūrą, savo esme privalo būti susijęs su turtiniu reikalavimu dėl pažeistos teisės, o Pareiškėjos keliamas reikalavimas yra ne turtinis reikalavimas dėl pažeistos teisės, o prašymas išaiškinti, ar jai, siekiant disponuoti pinigėmis lėšomis iš jos vaiko banko sąskaitos, reikalingas teismo leidimas, atsižvelgiant į Civilinio kodekso nuostatas.“

7. Ministerija Seimo kontrolierių informavo:

„Civilinio kodekso 3.188 straipsnio 1 dalyje reglamentuoti sandoriai, susiję su

nepilnamečio vaiko turtu, kurių tėvai neturi teisės sudaryti be išankstinio teismo leidimo: 1) perleisti, įkeisti savo nepilnamečių vaikų turtą ar kitaip suvaržyti teises į jį; 2) savo nepilnamečių vaikų vardu priimti ar atsisakyti priimti palikimą; 3) sudaryti nepilnamečių vaikų turto nuomos sutartį ilgesniam nei penkerių metų terminui; 4) nepilnamečių vaikų vardu sudaryti arbitražinį susitarimą; 5) nepilnamečių vaikų vardu sudaryti paskolos sutartį, jeigu sutarties suma viršija keturių minimalių algų dydį; 6) investuoti nepilnamečių vaikų pinigines lėšas, jeigu jų suma viršija dešimties minimalių mėnesinių algų dydį.

Civilinio kodekso 3.188 straipsnio 1 dalies 1–6 punktuose įtvirtintų nuostatų paskirtis visų pirma yra užtikrinti vaiko interesų apsaugą ir nustatyti reikalavimai yra privalomi ne tik vaiko tėvams, bet ir kitiems subjektams, taip pat bankams. Atsižvelgiant į tai, manytina, kad aptartų normų pažeidimas visų pirma suponuoja vaiko teisių ir interesų pažeidimą.

Civilinio kodekso 3.188 straipsnio 1 dalies 6 punkto nuostatos, kad be išankstinio teismo leidimo tėvai neturi teisės investuoti nepilnamečių vaikų pinigines lėšas, jeigu jų suma viršija dešimties minimalių mėnesinių algų dydį, turinys ir taikymo atvejai yra aptariami teismų praktikoje.

Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2003-06-20 Teismų praktikos, nagrinėjant bylas dėl teismo leidimų išdavimo pagal Civilinio proceso kodekso XXXIX skyriaus taisykles, apibendrinimo apžvalgoje Nr. 41 (toliau vadinama – Apžvalga) nurodyta, kad „Pagal CK 3.188 straipsnio 1 dalies 6 punktą išankstinis teismo leidimas būtinas, ***kai investuojama nepilnamečio vaiko piniginių lėšų suma viršija dešimties minimalių mėnesinių algų dydį ir nepriklauso nuo to, per kiek kartų investuojant lėšas susidaro ši suma. Taigi, kai tėvai arba globėjai investuodami nepilnamečio vaiko pinigų sumas kiekvieną kartą panaudoja mažesnę negu CK 3.188 straipsnio 1 dalies 6 punkte nurodytą pinigų sumą, išankstinis teismo leidimas būtinas nuo to karto, kai jau susidaro šioje teisės normoje nustatyta suma.*** Investavus pagal gautą išankstinį teismo leidimą, CK 3.188 straipsnio 1 dalies 6 punkte nustatyta suma pradedama skaičiuoti iš naujo. Teismo nutartyje turi būti nurodyta, kokiai konkrečiai investicijai yra duodamas išankstinis teismo leidimas (t. y. turi būti nurodyta investicijos rūšis). Išankstinis teismo leidimas nereikalingas, jeigu tėvai ar kiti asmenys investicijoms vaiko vardu panaudoja savo asmenines lėšas. Tačiau tokios investicijoms vaiko vardu panaudotos tėvų ar kitų asmenų asmeninės lėšos tampa vaiko turtu, kuriam taikytinos CK 3.188 straipsnio nuostatos. Nepilnamečio vaiko lėšas pervedant arba įmokant į vaiko vardu atidarytą banko sąskaitą, vaiko vardu padedant indėlį banke, išankstinis teismo leidimas nereikalingas, nes tai nėra investicija CK 3.188 straipsnio 1 dalies 6 punkto prasme. Tačiau, tėvams arba globėjams siekiant šias *nepilnamečio vaiko pinigines lėšas atitinkamai panaudoti, šiems veiksmams reikalingas išankstinis teismo leidimas, remiantis CK 3.188 straipsnio 1 dalies 1 punktu, arba, priklausomai nuo to, kokiam tikslui siekiama lėšas panaudoti, pavyzdžiui, remiantis CK 3.188 straipsnio 1 dalies 5 punktu (jeigu paskolai), CK 3.188 straipsnio 1 dalies 6 punktu (jeigu investicijoms), šiose teisės normose numatytais sąlygomis.*

Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2002-12-05 konsultacijoje Nr. A3-77 nurodyta, kad „kai investuojant nepilnamečio vaiko pinigines sumas į Vyriausybės vertybinius popierius kiekvieną kartą panaudojama mažesnė negu CK 3.188 straipsnio 1 dalies 6 punkte numatyta pinigine suma, išankstinis teismo leidimas būtinas nuo to karto, kuomet jau susidaro šioje teisės normoje nustatyta suma. Investavus pagal gautą išankstinį teismo leidimą, CK 3.188 straipsnio 1 dalies 6 punkte nustatyta suma pradedama skaičiuoti iš naujo. Tokia išvada darytina *inter alia* remiantis ir CK 1.5 straipsnyje įtvirtintais teisingumo, protingumo ir sąžiningumo principais.“ Taip pat atkreiptinas dėmesys, kad Civilinio kodekso komentare dėl Civilinio kodekso 3.188 straipsnio 1 dalies nurodyta, kad „Komentuojamos normos 1 punktas taikytinas tik perleidžiant ar suvaržant (parduodant, dovanojant, įkeičiant ir pan.) nepilnamečiui vaikui priklausantį nekilnojamąjį daiktą, taip pat kilnojamąjį daiktą, kurio vertė viršija dešimt minimalių mėnesio algų (kommentuojamos normos 6 p.). [...] Komentuojamos normos 6 punktas taikytinas, kai už nepilnamečiui priklausančias pinigines lėšas perkami nekilnojamieji ar kilnojamieji daiktai, vertybiniai popieriai ir panašiai. Šis punktas taip pat turėtų būti taikomas tėvams norint paimti iš banko vaiko vardu padėtą indėlį, jeigu paimama suma viršytų dešimt minimalių mėnesio algų.

Atsižvelgiant į teismų praktiką ir teisinėje literatūroje pateikiamą vertinimą, darytina išvada, kad: jei siekiama panaudoti vaiko sąskaitoje banke esančias lėšas, kai (per vieną ar per kelis kartus) susidaro Civilinio kodekso 3.188 straipsnio 1 dalies 6 punkte numatyta suma, turėtų būti

gaunamas išankstinis teismo leidimas. Manytina, kad dėl Civilinio kodekso 3.188 straipsnio I dalies 6 punkto taikymo kiekvienu atveju turi būti sprendžiama atsižvelgiant į konkrečios situacijos aplinkybes ir, be kita ko, įvertinant siekiamą sudaryti sandorį vaiko teisių ir interesų apsaugos aspektu.“

Skundo tyrimui reikšmingi teisės aktai

8. Skundo tyrimui reikšmingi Lietuvos Respublikos teisės aktų nuostatos:

8.1. *Civilinio kodekso (CK) 3.188 straipsnyje* reglamentuojama:

„1. Be išankstinio teismo leidimo tėvai neturi teisės: 1) perleisti, įkeisti savo nepilnamečių vaikų turtą ar kitaip suvaržyti teises į jį; 2) savo nepilnamečių vaikų vardu priimti ar atsisakyti priimti palikimą; 3) sudaryti nepilnamečių vaikų turto nuomos sutartį ilgesniam nei penkerių metų terminui; 4) nepilnamečių vaikų vardu sudaryti arbitražinį susitarimą; 5) nepilnamečių vaikų vardu sudaryti paskolos sutartį, jeigu sutarties suma viršija keturių minimalių algų dydį; 6) investuoti nepilnamečių vaikų pinigines lėšas, jeigu jų suma viršija dešimties minimalių mėnesinių algų dydį. [...]“

8.2. *Lietuvos banko įstatyme* reglamentuojama:

8.2.1. *8 straipsnis* – „2. Lietuvos bankas taip pat: [...] 2) atlieka finansų rinkos priežiūrą, [...] 3) ne teismo tvarka nagrinėja vartotojų ir finansų rinkos dalyvių ginčus; [...]“;

8.2.2. *11 straipsnis* – „1. Lietuvos banko valdyba: [...] 19) priima sprendimus dėl ginčų tarp vartotojų ir finansų rinkos dalyvių; [...]“

8.3. *Lietuvos Respublikos Vyriausybės 2015-08-26 nutarimu Nr. 913 patvirtintose Asmenų prašymų nagrinėjimo ir jų aptarnavimo viešojo administravimo institucijose, įstaigose ir kituose viešojo administravimo subjektuose taisyklėse* (toliau vadinama – *Prašymų nagrinėjimo taisyklės*) (***nauja redakcija, galiojanti nuo 2015-09-01***) nustatyta: „8. Asmenų prašymai nagrinėjami pagal institucijos kompetenciją. Jeigu institucija, kuriai pateiktas prašymas, negaliota spręsti jame išdėstytų klausimų, ji ne vėliau kaip per 5 darbo dienas nuo prašymo užregistravimo institucijoje išsiunčia prašymą Lietuvos Respublikos kompetentingai institucijai, kartu praneša apie tai asmeniui, paaiškina jo prašymo persiuntimo priežastis. [...] 10. Asmens prašymo, adresuoto vienai institucijai, kai prašyme nurodyti klausimai priskiriami kelių institucijų kompetencijai, nagrinėjimą organizuoja ir į jį atsako prašymą gavusi institucija. Kitos institucijos, su kurių kompetencija susijęs prašymo nagrinėjimas, ne vėliau kaip per 10 darbo dienų nuo prašymo užregistravimo institucijoje pagal kompetenciją atsako prašymą persiuntusiai institucijai. [...] 50. Atsakyme, kuriame nurodomos atsisakymo suteikti prašomą administracinę paslaugą, ***informaciją***, priimti administracinį sprendimą priežastys, arba institucijos siunčiamame, vadovaujantis Taisyklių 12, 38, 39–42 punktais, pranešime apie asmens prašymo nenagrinėjimo priežastis ***nurodoma tiksliai atsakymo apskundimo tvarka ir institucijos (-ų), kuriai (-ioms) gali būti paduotas skundas, pavadinimas (-ai) ir adresas (-ai), taip pat terminas (-ai), per kurį (-uos) gali būti pateiktas skundas.*** [...]“

8.4. *Lietuvos banko valdybos 2014-05-08 nutarimu Nr. 03-76 patvirtintose Asmenų prašymų, skundų, pranešimų nagrinėjimo ir asmenų aptarnavimo Lietuvos banke taisyklėse* (toliau vadinama – *Taisyklės*) reglamentuojama:

„1. Taisyklėse nustatyta fizinių ir juridinių asmenų (toliau – asmenys) prašymų, skundų ir pranešimų teikimo, priėmimo, nagrinėjimo, atsakymų rengimo ir asmenų aptarnavimo Lietuvos banke tvarka. 2. Taisyklių nustatyta tvarka taip pat nagrinėjami asmenų kreipimaisi į Lietuvos banką, kai išdėstoma asmens nuostata tam tikru klausimu, pranešama apie Lietuvos banko veiklos pagerėjimą arba trūkumus ir pateikiami pasiūlymai, kaip juos ištaisyti, informuojama apie Lietuvos banko tarnautojų (toliau – tarnautojai) piktnaudžiavimą arba neteisėtus veiksmus, nesusijusius su konkrečiu asmens teisių ir teisėtų interesų pažeidimu, atkreipiamas dėmesys į tam tikrą padėtį ir kt. [...] 3.2. ***skundas – rašytinis asmens kreipimasis į Lietuvos banką, kuriame nurodoma, kad yra pažeistos jo teisės arba teisėti interesai, ir prašoma juos apginti;*** 4. Nagrinėdami prašymus, skundus ir pranešimus, tarnautojai privalo vadovautis turinio prieš formą viršenybės (sprendžiant

dėl Lietuvos bankui pateikto dokumento turi būti atsižvelgiama ne į dokumento pavadinimą, formalią jo išraišką, bet į dokumento turinį), pagarbos žmogaus teisėms, teisingumo, sąžiningumo ir protingumo, taip pat įstatymo viršenybės, teisėtumo, objektyvumo, proporcingumo, nepiktnaudžiavimo valdžia, efektyvumo principais, o teikdami asmenims informaciją – ir informacijos išsamumo bei tikslumo principais. [...]. 37. *Lietuvos banke prašymai, skundai arba pranešimai nagrinėjami tik pagal Lietuvos banko kompetenciją. Jeigu Lietuvos bankas neįgaliotas spręsti jam pateiktame prašyme, skunde arba pranešime išdėstytų klausimų, ne vėliau kaip per 5 darbo dienas nuo prašymo, skundo arba pranešimo gavimo Lietuvos banke dienos šis prašymas, skundas arba pranešimas persiunčiamas kompetentingai institucijai (Lietuvos bankas pasilieka kopiją) ir pranešama asmeniui, paaiškinant persiuntimo priežastis. [...]. 40. Jeigu Lietuvos bankas neturi įgaliojimų spręsti jam pateiktame prašyme, skunde arba pranešime išdėstyto klausimo ir nėra kito subjekto, kuriam galėtų perduoti šį prašymą, skundą arba pranešimą nagrinėti pagal kompetenciją, ne vėliau kaip per 5 darbo dienas nuo prašymo, skundo arba pranešimo gavimo Lietuvos banke dienos apie tai turi būti pranešama jį pateikusiam asmeniui, paaiškinant prašymo, skundo arba pranešimo nenagrinėjimo priežastis ir nurodant šio sprendimo apskundimo tvarką.“*

Išvados

9. Atsižvelgiant į nustatytas aplinkybes bei teisinį reglamentavimą, konstatuotina, kad:

9.1. Pareiškėja 2015-11-25 raštu kreipėsi į Lietuvos banką, nurodydama, kad jos, kaip Banko paslaugų naudotojos, teisės buvo pažeistos, prašė ne tik išaiškinti, ar ji gali paimti iš sūnaus sąskaitos Banke pinigus, bet ir įvertinti Banko darbuotojų, atsakiusių be teismo leidimo išduoti jai atitinkamą piniginių lėšų sumą iš vaiko sąskaitos, veiksmus. Taigi, vadovaujantis Taisyklių nuostatomis („*skundas – rašytinis asmens kreipimasis į Lietuvos banką, kuriame nurodoma, kad yra pažeistos jo teisės arba teisėti interesai, ir prašoma juos apginti*“; šios pažymos 8.4 punktas), Pareiškėjos kreipimasis į Lietuvos banką atitinka „skundo“ sąvoką ir turėjo būti išnagrinėtas vadovaujantis Taisyklių nuostatomis;

9.2. *Lietuvos banko pareigūnai:*

9.2.1. gavę Pareiškėjos skundą, padarė išvadą, kad jos keliamas reikalavimas nesusijęs su Lietuvos banko kompetencijai priskirtų teisės aktų pažeidimų tyrimu, o tik su CK nuostatų taikymo aiškinimu ir su leidimų, priskirtų teismo kompetencijai, išdavimu, taigi, nepriėmė sprendimo dėl tyrimo atlikimo, tuo buvo pažeistos Taisyklių 4 punkto nuostatos, galimai nepakankamai įsigilinta į Pareiškėjos skundo turinį (šios pažymos 8.4 punktas);

9.2.2. nors ir neįgalioji oficialiai aiškinti įstatymų nuostatas, Pareiškėjai 2015-12-23 raštu išaiškino (pateikė nuomonę) CK 3.188 straipsnio nuostatas, jų taikymą bei, pakomentavę Banko atsakymą, pateikė išvadą: „Bankas turėjo teisę prašyti išankstinio teismo leidimo išduoti tėvams jų nepilnamečiui vaikui priklausančias pinigines lėšas iš jo sąskaitos“. *Tačiau išvada* pateikta neišreikalavus iš Banko visų dokumentų (Pareiškėjos prašymų Bankui dėl piniginių lėšų išdavimo iš vaiko sąskaitos, kad būtų įsitikinta, kokios sumos jau buvo išmokėtos ir ar jau yra susidariusi suma, kai reikalingas išankstinis teismo leidimas, kokios sumos Bankas neišmokėjo) ir neatlikus skundo tyrimo, kaip tai numatyta Taisyklių 34 punkte („Tarnautojai, atsakingi už prašymo, *skundo* arba pranešimo nagrinėjimą, organizuoja jo nagrinėjimą (renka reikalingą informaciją, prašo pateikti reikalingus papildomus dokumentus ir kt.“);

9.3. Taisyklių 51 punkte numatyta, kad atsakyme į skundą nurodoma informacija apie asmens teisę pateikti skundą dėl jo netenkinančio arba jo teises ar teisėtus interesus galimai pažeidžiančio Lietuvos banko atsakymo. Kadangi Lietuvos bankas atsisakė pradėti tyrimą ir apsiribojo tik nuomonės dėl CK nuostatų taikymo pateikimu, vadovaujantis Taisyklių nuostatomis, Pareiškėjai turėjo būti pateikta informacija dėl atsakymo apskundimo (Prašymų nagrinėjimo taisyklių 50 punktas; šios pažymos 8.3 punktas);

9.4. Lietuvos banko teigimu, CK nuostatos, įskaitant ir CK 3.188 straipsnį, nelaikomos ir

neturėtų būti laikomos imperatyviomis teisės normomis, kurių laikymosi priežiūrą atlieka Lietuvos bankas, o Pareiškėjos skunde keliamas reikalavimas nepatenka į Lietuvos banko įstatymo 8 straipsnio 2 dalies 2 punkte ir 42 straipsnyje reglamentuotą Lietuvos banko kompetencijai priskirtą sritį. Taigi, tokiu atveju Lietuvos bankas turėjo pasinaudoti Taisyklių 37 ir 40 punktų nuostatomis, **kad, jeigu Lietuvos bankas neįgaliotas spręsti jam pateiktame skunde išdėstytų klausimų, ne vėliau kaip per 5 darbo dienas skundo gavimo dienos skundą turėjo persiųsti kompetentingai institucijai ir pranešti Pareiškėjai, paaiškinant persiuntimo priežastis. O jeigu nėra kito subjekto, kuriam galėtų perduoti skundą nagrinėti pagal kompetenciją, ne vėliau kaip per 5 darbo dienas nuo skundo gavimo dienos apie tai turėjo pranešti Pareiškėjai, paaiškinant skundo nenagrinėjimo priežastis ir nurodant šio sprendimo apskundimo tvarką** (šios pažymos 8.4 punktas).

10. Apibendrinant pateiktas išvadas, konstatuotina, kad Lietuvos bankas galimai nepakankamai įsigilino į Pareiškėjos skundo turinį, neatliko tyrimo; tuo buvo pažeisti informacijos išsamumo bei tikslumo principai, taigi Pareiškėjos skundas pripažintinas pagrįstu.

11. Atkreiptinas Pareiškėjos ir Lietuvos Banko dėmesys į tai, kad, vadovaujantis Vaiko teisių apsaugos pagrindų įstatymo 4 straipsnio nuostatomis, visur ir visada pirmiausia turi būti atsižvelgiama į teisėtus vaiko interesus. Pagal šio įstatymo 12 straipsnio nuostatas, vaikas turi teisę į nuosavybę, kurią saugo ir gina Lietuvos Respublikos Konstitucija, šis ir kiti įstatymai. Vaiko turtines teises, jų įgijimą ir įgyvendinimą reglamentuoja Civilinis, Santuokos ir šeimos kodeksai, kiti įstatymai bei teisės aktai.

Pareiškėjai paaiškintina, kad Lietuvos apeliacinis teismas 2014-07-04 nutartyje civilinėje byloje Nr. 2A-928/2014 nurodė, kad CK 3.188 straipsnio 1 dalies 1–6 punktuose įtvirtinti imperatyvaus pobūdžio draudimai. Lietuvos apeliacinio teismo nutartyje pažymėta, kad „šios normos imperatyvumas grindžiamas tuo, jog sprendžiant klausimus, susijusius su vaikų teisėmis, visada būtina įvertinti sprendimą ar bet kokią kitą veiksmą vaiko interesų atžvilgiu bei užtikrinti, kad jie nebūtų pažeidžiami. Vaiko interesų viršenybės principo įgyvendinimas yra viešojo intereso apsaugos sudedamoji dalis. Prioritetinės vaikų teisių ir interesų apsaugos ir gynimo principas, reikalaujantis, sprendžiant šeimos klausimus, susijusius su vaikų teisėmis, pirmiausia atsižvelgti į vaiko interesus ir jais vadovautis, įtvirtintas ne tik nacionaliniuose teisės aktuose (CK 3.3 str. 1 d., Vaiko teisių apsaugos pagrindų įstatymo 4 str. 1 p.), bet ir tarptautiniu mastu (1989 m. Jungtinių Tautų vaiko teisių konvencijos 3 str. 1 d.). Vaiko interesų viršenybė turi būti užtikrinama *inter alia* ir turtiniuose santykiuose, kuriuose jų teisių įgyvendinimą užtikrina tėvai.

Vaiko interesų viršenybės principo turinys atskleidžiamas kitose CK normose, taip jų CK 3.188 straipsnio 1 dalies 6 punkte, įpareigojančiame gauti teismo leidimą investuoti nepilnamečio vaiko pinigines lėšas, jeigu jų suma *viršija dešimties minimalių mėnesinių algų dydį*. Atsižvelgiant į CK 3.3 straipsnio 1 dalyje įtvirtinto prioritetinės vaikų teisių ir interesų apsaugos ir gynimo principo turinį ir tikslus, kurie įgyvendinami ir CK 3.188 straipsnio reikalavimais, darytina išvada, kad teismo leidimas yra privaloma (imperatyvi) sąlyga investavimo sandoriams sudaryti.“

Lietuvos Aukščiausiasis Teismas 2014-04-16 nutartyje civilinėje byloje Nr. 3K-3-209/2014 nurodė, kad „Vaiko interesų viršenybė turi būti užtikrinama *inter alia* ir turtiniuose santykiuose. [...]. Atkreiptinas dėmesys į tai, kad vaiko teisių ir jo teisėtų interesų apsauga yra bendras tiek paties vaiko, tiek jo tėvų, tiek visos valstybės siekis, todėl nuosavybės teisės srityje didesni rūpestingumo ir pareiagingumo reikalavimai keliami ne tik jo tėvams, bet ir kitoms valstybės institucijoms bei pareigūnams.“

Lietuvos apeliacinis teismas 2014-07-04 nutartyje civilinėje byloje Nr. 2A-92S/2014, aptardamas banko pareigas CK 3.188 straipsnio 1 dalyje įtvirtintų reikalavimų kontekste, yra nurodęs: „Suprasdamas sudaromų sandorių riziką, ypatumus bei įvertindamas asmenų, su kuriais sudaromi sandoriai, statusą, jis (*bankas*) ne tik turi užtikrinti savo verslo plėtrą, pelno gavimą iš vykdomos veiklos, bet ir **būti socialiai atsakingu, t. y. imtis visų atsargumo priemonių, kurios**

užtikrintų teisinių santykių su klientais išsaugojimą, pasirūpintų, jog sandoriai nepažeistų kitos sandorio šalies (kuri šiuo atveju buvo nepilnamečis vaikas) interesus ir garantuotų, jog jiems sudaryti yra visos sąlygos. Reikalavimas gauti teismo leidimą investuoti nepilnamečio vaiko lėšas įtvirtintas įstatyme. Šis išviešinimas įpareigoja ne tik tėvus, sudarančius sandorius dėl vaikų turto, bet ir trečiuosius asmenis (priešingas sandorių šalis) laikytis įstatymo reikalavimų.“

Taigi, atkreiptinas *Pareiškėjos, Lietuvos banko* dėmesys ir į Ministerijos pateiktą informaciją apie suformuotą teismų praktiką, CK 3.188 straipsnio nuostatų taikymą bei išvadą (šios pažymos 7 punktas): „jei siekiama panaudoti vaiko sąskaitoje banke esančias lėšas, kai (per vieną ar per kelis kartus) susidaro Civilinio kodekso 3.188 straipsnio 1 dalies 6 punkte numatyta suma, **turėtų būti gaunamas išankstinis teismo leidimas.** Manytina, kad *dėl Civilinio kodekso 3.188 straipsnio 1 dalies 6 punkto taikymo kiekvienu atveju turi būti sprendžiama atsižvelgiant į konkrečios situacijos aplinkybes ir, be kita ko, įvertinant siekiamą sudaryti sandorį vaiko teisių ir interesų apsaugos aspektu.*“

III. SEIMO KONTROLIERIAUS SPRENDIMAS

12. Vadovaudamasis Lietuvos Respublikos Seimo kontrolierių įstatymo 22 straipsnio 1 dalies 1 punktu, Lietuvos Respublikos Seimo kontrolierius nusprendžia X skundą dėl Lietuvos Banko pareigūnų veiksmų (neveikimo), galimai netinkamai išnagrinėjus skundą, pripažinti pagrįstu.

IV. SEIMO KONTROLIERIAUS REKOMENDACIJA

13. Vadovaudamasis Lietuvos Respublikos Seimo kontrolierių įstatymo 19 straipsnio 1 dalies 17 punktais, Lietuvos Respublikos Seimo kontrolierius Lietuvos banko valdybai rekomenduoja:

siekiant tinkamai įgyvendinti informacijos išsamumo bei tikslumo principus, ateityje, nagrinėjant asmenų prašymus, laikytis Prašymų nagrinėjimo taisyklių, Taisyklių nuostatų, t. y. teikti asmenims jų skundo turinį atitinkančius išsamius atsakymus.

Apie rekomendacijų vykdymą prašytume Lietuvos Respublikos Seimo kontrolierių informuoti iki 2016-06-30.

Seimo kontrolierius

Augustinas Normantas